

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 12.

V Ljubljani, 15. junija 1882.

XXII. leto.

Dajte našim slovenskim učenkam zdrave duševne hrane!

„Slov. Narod“ je v svojej 118. številki opozoril na novo knjigo z naslovom: „Žakyně“ (Šolarice), spisala v francoskem jeziku Eliza Berthet, a v češčino preložil Adolf Potuček v Pragi.

Pri tej priliki izreka národnemu šolstvu prijazni dnevnik željo, da bi kateri naših pisateljev oskrbel prevod tudi za našo slovensko mladino.

Mi se s to željo ne le popolnem strinjamo, temveč jo še iz raznih razlogov prav toplo priporočamo v resno pretehtovanje in brzo izvršitev.

Sploh znana stvar je, da kadar se snidejo le trije národnjaki, katere navede govorica na naš krasni spol, tak se čuje stalno to-le jadikovanje: „Naše količkaj olikano ženstvo je čisto potujčeno, koje sega z redkimi izjemami le po nemškej knjigi in koje špoga le nemško govorico“.

Žal, da je to gola resnica. Ako pa vprašas po uzrokih tej tužnej prikazni, se ti tudi stalno odgovorí: „To je zakrivila zdanja ponemčevalna šola“.

Ta trditev je pa le deloma istinita.

Res je, da za nove šolske dóbe germanizacija osobito po dekliških šolah jako napreduje; vendar to ni onej žalostni prikazni glavni uzrok, kajti kjer je v teh šolah slovenščina obligatni predmet, tam se je deklice vkljub vsemu nemčenju vsaj čitati naučé.

Ampak glavna dva uzroka odtujenju našega olikanega ženstva, katera pa največ mi sami zakrivimo, sta sledeča:

Prvi tičí v tem, da se po večjih mestih slovenskih pokrajin nahaja obilo dekliških zavodov s pravico javnosti, ki so pa v resnici samo dobre dohodke noseča zasobna podjetja.

To so vam prava gnezdišča za iznárodenje našega ženstva iz boljših stanov, katera imajo pred drugimi javnimi dekliškimi učilnicami jedino to prednost, da je iz njih slovenščina popolnem izbacnjena ter da so jako draga.

Ako bi se pa kdo pobrinil za statistične date o národnosti teh gojenk, temu bi se iz prsi izvil ta-le opravičeni vsklik: „Oj zaslepljenost! to so ja većinoma hčerke naših imovitih narodnjakov, ki za drage novce dajejo svoje nežne hčerke potujčevat v čisto nemške zavode, kjer se istim vcepljuje mrzenje do vsega domačega, katere si, izstopivši iz šole, za novce svojih rodoljubnih očetov naročujejo nemške romane dvomljive vrednosti, katere kot matere ne kramljajo s svojimi otročiči več v jeziku svojih slovenskih mater, nego v tujem, kojega v zvezde kovati so jih v nemškem zavodu naučili!“

Pa naj kdo reče, da temu ni tako!

Prepuščaje tega raka na našem národnem telesu v radikalno ozdravljenje gospodu načelniku šolskemu odseku občinskega odbora ljubljanskega vsaj v metropoli slovenskih dežel, se obrnemo k pretresovanju družega uzroka.

Ta se pa nahaja, pisatelji slovenski, roko na srce! pri vas samih.

Vi sicer spisujete krasne romane, novele in kar sploh žensko sercé mika, potem pa tožite, da ni vašim umotvorom dovolj čitateljic. Ali res ne veste temu uzroka?

To se vam godí zaradi tega, ker začenjate hiše graditi s streho, puščaje naše male učenke čisto iz nemari. Ko te učilnici odrastejo, so za vaše umotvore za vselej izgubljene, ker med tem se jim je nemška knjiga iz šolskih knjigarnic omislila, v katerih ni bilo njihovemu duševnemu razvitku v domačem jeziku primerne tvarine. Ali mar mislite, da samo za moški spol veljá: „Česar se Janezek ni učil, tega tudi Janez ne zná?“ Prikakujete morda, da Marija zná ceniti tó, česar se Marijčki ni prikupilo?

Zavoljo tega, ako hočete nemškemu knjigotrštvu med našim krasnim spolom uspešno konkurencu delati, tak začnite pri koreniki, oskrbite nemudoma prevod omenjenej knjigi, dajte jej naslov: „Slovenska učenka“; spisujte po tem vzgledu druge; mi učitelji in učiteljice se vam pa ponudimo za brezplačne agente za razširjanje vaših umotvorov po šolskih knjigarnah, o priliki konecletnih daril in pri stariših premožnejših učenk; kajti znajte, mi imamo na tisoče čitanja zmožnih in željnih učenk, pa veliko veliko sušo za njihovo primerno duševno hrano. Urno na delo tedaj!

O nagonu.

(Spisal **Franjo Gabršek**.)

Ako ravno je človek najsovršenejše bitje na svetu, vender bi lahko rekli, da je izmej vseh skoraj najnespretnejše, ker je najdalje navezan na tujo pomoč in ker bi moral poginoti, ako bi ga ne vzeli v svoje varstvo dobrosrčni ljudje. Uzroka tej nespretnosti iščejo nekateri v tem, ker nema prirodnega nagona ali instinkta, ker ne more brez vlastne izkušnje ali brez določenega pouka razlikovati, kar mu koristi ali škoduje. Drugi uzrok človeškej nesovršenosti bi bil ta, ker nema tako močnih žiral, da bi mogel ž njimi razmljeti surove ali cele jedi, ker nema tako krepkega želodca, da bi jih mogel prebaviti, in ker si še celó vseh rastlinskih jedil ne more oskrbeti, dasi vender opica in véverica, in še celó lenivec more to storiti. Vrhu tega se navaja, da je njegova koža gola in zeló občutljiva, ter da je ničesar ne varuje slabega vremena.

Pa vse te pomanjkljivosti so većinoma le navidezne, ali pa ni človek izpostavljen večjim neprilikam kot živali? Kure imajo lepšo pernato obleko, pa kako so žalostne, kadar dežuje in kadar ne najdejo zavétja pred slabim vremenom. Gotovo občutijo mokroto ravno tako kot človek; ko pa poneha dež, traje neprijetni občut pri njih mnogo dalje kot pri nagem človeku, ker se namreč bolj počasi suše. Naopako poglejmo ptiča po leti ob velikej vročini. Ako ravno se je vzpomladí oskubel in s tem mnogo perja izgubil, vender mu je še to nadležno; da si torej vsaj nekoliko oddahne, diha skozi odprti kljun.

Pri ljudeh se o prirodnem nagonu pač ne more govoriti. Nerazumno dete ne čaka, da bi še le kdo rekel, to je dobro in užitno, ono škodljivo, marveč dene vse brez razločka v usta, bodi si leseno igračo, namazano sè strupenimi barvami, ali pa prime z ustí materina prsa, iz katerih dobiva jedilo in krepilo. A priroda mu je nekaj podarila, kar tisočkrat preseza prirodni nagon; česar zbog neovrgljivega prirodnega nagona ne storí, ali ne opusti, tega ga naučé ljubi stariši, tega se naučí vsled vzobraženosti svojih zmožnosti.